

Til Finansdepartementet

25. juni 2012

**Tilrådning om utelukkelse av WTK Holdings Berhad fra
investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland**

Innhold

1	Sammendrag	1
2	Innledning	2
	2.1 Hva rådet har tatt stilling til	2
	2.2 Kilder	4
3	Bakgrunn	5
	3.1 Kort om selskapet	5
	3.2 WTKs hogst- og plantasjekonsesjoner i Sarawak	5
4	Rådets undersøkelser	7
	4.1 Konsesjonsområdene LPF/0022 og LPF/0032	7
	4.2 Konsesjonsområdet T/3476	11
	4.3 Andre gangs hogst uten miljøkonsekvensutredning	18
5	Informasjon fra selskapet	19
	5.1 Rådets kontakt med selskapet	19
	5.2 WTKs posisjon	19
6	Etikkrådets vurdering	19
7	Tilrådning	21

1 Sammen drag

Etikkrådet tilrår å utelukke det malaysiske selskapet WTK Holdings Berhad (WTK) fra Statens pensjonsfond utland (SPU) på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom sin skogsdrift er ansvarlig for alvorlig miljøskade.

WTK er et malaysisk skogselskap som driver med tømmerhogst og produksjon av kryssfinér og trelast. Alle selskapets skogkonsesjoner og produksjonsanlegg ligger i Sarawak, Malaysia. Etter det rådet kjenner til, eier WTK seks hogstkonsesjoner på til sammen 1 940 km², i tillegg til to konsesjoner for anlegg av plantasjer på til sammen 1 310 km². WTK er en del av det unoterte konsernet WTK Group. Rådet har bare vurdert skogsdriften i konsesjonsområdene til det børsnoterte selskapet.

I samsvar med de etiske retningslinjene kontaktet rådet WTK i desember 2010 med anmodning om informasjon for å vurdere selskapets skogsdrift. WTK svarte ikke på rådets henvendelse. I februar 2012 ble selskapet tilsendt rådets utkast til tilrådning for kommentarer. Selskapet er blitt kontaktet flere ganger etter dette, men har ikke svart. Tilrådingen er i stor grad basert på rådets egne undersøkelser, herunder selskapets egne miljøkonsekvensutredninger som er offentlig tilgjengelig på miljømyndighetenes bibliotek i Kuching og Sibul i Sarawak, og analyser av satellittbilder.

Rådet har i denne saken lagt vekt på miljøskadene knyttet til konverteringen av tropisk skog til plantasjer, miljøskader fra hogst, og at selskapets virksomhet ser ut til å bryte med vanlige konsesjonsbetingelser og dermed kan antas å være ulovlig. I sin vurdering har rådet lagt vekt på omfanget av skaden og i hvilken grad den medfører langvarige eller irreversible virkninger, om miljøskadene er et brudd på nasjonale krav og internasjonale normer, og hva selskapet har gjort for å redusere skadevirkningene.

Samtlige av WTKs konsesjonsområder med unntak av ett, overlapper med *The Heart of Borneo* og *the Sundaland biodiversity hotspot*, som er ansett for å være et av de mest artsrike økosystemene på jorda. I denne regionen har WTK tillatelse til å etablere plantasjer i et område på til sammen 1 300 km², som innebærer at 700 km² med tropisk regnskog vil bli fjernet, og at de 600 km² med skog som står igjen blant annet langs vassdrag og i bratt terreng, vil bli sterkt påvirket på grunn av økt fragmentering av skog og habitater. Rådet legger vekt på at de områdene som WTK skal konvertere til plantasjer, ifølge selskapets egne vurderinger er leveområder for et stort antall arter som er totalfredet i Sarawak. Flere av disse står også på *the International Union for Conservation of Nature's* (IUCN) rødliste over truede arter. Etableringen av plantasjer i det omfanget det her er snakk om, vil redusere deres leveområder ytterligere og øke risikoen for at sjeldne og stedege arter vil dø ut.

Rådet har undersøkt et av selskapets konsesjonsområder i Melatai-nedbørfeltet, der WTK har tillatelse til å drive selektiv hogst, og der WTK har hatt en intensiv drift i perioden 2006-2010. Hogsten ser ut til å ha ført til stor erosjon, flere ras i området og skader på skog som vil kunne ha langvarige virkninger på økosystemet i konsesjonsområdet. Etter rådets oppfatning kan man ikke se bort fra at WTKs hogstpraksis har bidratt til jord- og tømmerkredene som fylte Rajang-elven med 300 000 m³ med tømmer og hogstavfall i oktober 2010. Basert på den informasjonen som rådet har hatt tilgang til, konkluderer rådet med at WTKs skogsdrift synes å føre til omfattende og irreversibel miljøskade.

WTKs skogsdrift ser på flere punkter ut til å være i strid med krav som myndighetene normalt pålegger selskaper. Det gjelder både i plantasjekonsesjonen og i hogstkonsesjonen i de tre områder som rådet har undersøkt. Her synes WTK å ha avvirket skog utenfor konsesjongrensen, i buffersoner langs vassdrag og veier og i bratt terreng, noe som normalt ikke er tillatt i Sarawak. I et av konsesjonsområdene har rådet anslått at arealet som omfattes av den antatt ulovlige hogsten, utgjør ca 40 km². Rådet har ikke hatt tilgang til konsesjonsvilkårene, og det er mulig at

selskapet er blitt unntatt fra regler og at konsesjongsgrenser er blitt endret. Basert på tilgjengelig informasjon finner rådet det sannsynlig at WTKs hogstpraksis bryter med myndighetenes krav. Rådet legger vekt på at det er den samme praksisen som går igjen i alle de tre undersøkte områdene, og at den antatt ulovlige hogsten ser ut til å ha ført til betydelige miljøskader, spesielt i hogstkonsesjonen som rådet har undersøkt. I tillegg mener rådet at ulovlig hogst i seg selv er uakseptabelt og et brudd på internasjonale normer.

Rådets vurdering er at WTK gjør lite for å redusere miljøskader knyttet til skogsdriften, både når det gjelder konvertering av skog til plantaser og hogst. Rådet legger vekt på at selskapet ikke synes å identifisere og bevare områder i konsesjonene med spesielle økologiske verdier eller gjennomfører andre avbøtende tiltak.

WTK har konsesjon til å drive sin virksomhet i mange år fremover. Ingenting tilsier at selskapet vil slutte med skogsdrift eller endre skogsdriften vesentlig i nærmeste framtid. Tilbakeholdelsen av informasjon fra selskapet styrker vurderingen av at praksisen vil fortsette.

Etikkrådet tilrår derfor at WTK Holdings Berhad utelukkes fra SPUs investeringsunivers på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet er ansvarlig for alvorlig miljøskade.

2 Innledning

Etikkrådet besluttet i november 2010 å vurdere fondets investering i det malaysiske selskapet WTK Holdings Berhad. Bakgrunnen var at det forelå informasjon om at selskapet kunne være delaktig i ulovlig hogst og miljøskadelig skogsdrift i Sarawak, Malaysia.

Ved utgangen av 2011 hadde SPU 10 096 000 aksjer i selskapet tilsvarende en markedsverdi på nærmere NOK 23,6 millioner.

2.1 Hva rådet har tatt stilling til

Etikkrådet har vurdert om WTK medvirker til eller er ansvarlig for alvorlig miljøskade etter § 2 tredje ledd i retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utlands investeringsunivers.¹

I tidligere vurderinger av alvorlig miljøskade har Etikkrådet lagt vekt på om:²

- skaden er stor,
- skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger,
- skaden har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse,
- skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer,
- selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade,
- selskapet har gjennomført tiltak for å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad,
- det er sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette.

Det er eksisterende og fremtidige normbrudd som er dekket av retningslinjene. Rådet har derfor vurdert risikoen for om selskapet vil fortsette sin virksomhet på samme vis også i fremtiden.

I denne tilrådningsen har rådet vurdert miljøskaden knyttet til WTKs hogst og konvertering av regnskog til plantaser i Sarawak i Malaysia.

¹ Heretter omtalt som de etiske retningslinjene, <http://www.regjeringen.no/nb/sub/styrer-rad-utvalg/etikkradet/etiske-retningslinjer.html?id=425277>.

² I tidligere tilrådningsen har rådet utdypet og spesifisert kriteriene for *alvorlig miljøskade*. Se for eksempel tilrådningsen for Freeport McMoRan og Samling Global på www.etikkradet.no.

Miljøskade knyttet til konvertering av tropisk skog

Hogst og konvertering av tropisk skog til plantasjer regnes som en av de største trusler mot bevaring av økosystemer og biologisk mangfold. Det medvirker også til betydelige klimagassutslipp. I Sarawak må selskaper ha konsesjon for å konvertere regnskog til plantasjer (*License for planted forest*). Konverteringen innebærer at trær blir avvirket og annen vegetasjon fjernet for at arealet skal kunne brukes til å anlegge plantasjer for produksjon av palmeolje, tømmer eller andre avlinger. Konvertering av tropisk regnskog er ansett for å være ødeleggende for det biologiske mangfoldet, naturlige habitater og økosystemtjenester. Plantasjer er monokulturer som har liten økologisk verdi sammenliknet med tropisk regnskog.

Med unntak av ett ligger samtlige av WTKs konsesjonsområder innenfor det såkalte *Heart of Borneo*-området (se Figur 2). Dette er et WWF-initiativ som myndighetene i Indonesia, Malaysia og Brunei har sluttet seg til, der de har forpliktet seg til å forvalte området på en bærekraftig måte. Dette området er “*the largest transboundary tropical forest expanse remaining in South East Asia. Home to an astounding 6% of the world’s total biodiversity, from the orang-utan to the world’s largest flower, and containing the headwaters for 14 of Borneo’s 20 major rivers, it is one of the richest treasure-houses on the planet. More than 600 new species have been discovered within the Heart of Borneo since 1995, an average of 3 per month.*”³

Sarawak, inklusiv *the Heart of Borneo*, er også en del av *The Sundaland hotspot*.⁴ En *hotspot* er kjennetegnet av spesielt høy biodiversitet og et høyt antall endemiske (stedegne) arter (minst 0,5 prosent eller 1 500 av jordas plantearter) og som er sterkt truet av menneskelig aktivitet. For å være en *hotspot* må regionen allerede ha mistet 70 prosent eller mer av sin opprinnelige vegetasjon.⁵ *The Sundaland Hotspot* har 25 000 plantearter, hvorav 60 prosent ikke finnes noe annet sted på jorda. Av den opprinnelige vegetasjonen på 1,5 millioner km² er det i dag vel 100 000 km² igjen. Et stort antall fugler, pattedyr og amfibier er truet av utryddelse. Ødeleggelse av habitater gjennom kommersiell hogst og konvertering av skog til plantasjer er den største trusselen mot denne *hotspoten*. Avskogingen i Sarawak er blant den høyeste i verden. Mellom 2005 og 2010 er omtrent 10 prosent eller mer enn 8 650 km² av skogen i Sarawak blitt avvirket. Dette er mer enn tre ganger avskogingsraten for hele Asia i samme periode og en av de høyeste avskogingsratene av tropisk skog i hele verden.⁶

Både FN, Verdensbanken og nasjonale myndigheter i mange land erkjenner nødvendigheten av å redusere avskoging og forringelsen av tropisk skog gjennom blant annet FNs *Collaborative Initiative on Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD and REDD+)* som støttes av Verdensbanken og andre. Den norske regjeringen har bidratt til disse initiativene ved å bevilge opp til 3 milliarder kr i året for å redusere utslipp av klimagasser fra avskoging i utviklingsland, men hvor det også er lagt vekt på nødvendigheten av å bevare biologisk mangfold og fremme en bærekraftig utvikling.⁷

Rådet legger til grunn at de tropiske regnskogene på Borneo hører til de mest artsrike økosystemene på jorda. De er habitat for mange truede arter og sørger for viktige økosystemtjenester som karbonlagring, vannhusholdning og erosjonsvern. De er viktige for den globale miljøtilstanden, samtidig som omdisponering av skogen til plantasjer er en stor trussel mot dens fremtidige eksistens. Mot denne bakgrunn, samt de mange internasjonale og nasjonale initiativene som er tatt for å redusere forringelsen av tropisk skog, har rådet vurdert miljøskadene

³ Financing the Heart of Borneo: A Partnership Approach to Economic Sustainability, October 2010, http://assets.panda.org/downloads/sustainable_financing_hob.pdf

⁴ Conservation International, http://www.conservation.org/where/priority_areas/hotspots/asia-pacific/Sundaland/Pages/default.aspx

⁵ Begrepet ble lansert av biologen Norman Myers i 1988. Informasjon om *Biodiversity Hotspots* finnes på hjemmesiden til Conservation International, http://www.conservation.org/WHERE/PRIORITY_AREAS/HOTSPOTS/Pages/hotspots_main.aspx

⁶ FAO 2011: *State of the World's Forests*. Sammenlikning av årlig avskoging fordelt på land 2000-2010. I 2005-2010 var årlig avskogingsrate i Brasil og Indonesia 0,5 prosent, mens den i Sarawak var 2 prosent.

⁷ Regjeringens klima og skogprosjekt, <http://www.regjeringen.no/en/dep/md/Selected-topics/climate/the-government-of-norways-international-/why-a-climate-and-forest-initiative.html?id=547202>

knyttet til konvertering av skog. I vurderingen legger rådet vekt på omfanget av konverteringen, i hvilken grad selskapenes konsesjonsområder overlapper med områder med høye biologiske verdier, og hvilke konsekvenser konverteringen vil ha blant annet for truede arter og deres habitater.

Ulovlig hogst

Ulovlig hogst finner sted når skogsdrift skjer i strid med nasjonale lover og reguleringer. Dette inkluderer blant annet hogst utenfor konsesjonsområdet, i vernede områder eller av fredede treslag, eller at selskapet avvirker mer enn det har tillatelse til. Det kan også bety at krav til skogsdriften ikke blir fulgt, slik som krav til hogstmetoder og veibygging eller at tiltak som skal hindre erosjon og forurensning av vassdrag ikke blir gjennomført.

Skogsdrift reguleres for å begrense miljøskader knyttet til hogst. Når slike krav ikke blir overholdt, er det en betydelig risiko for at skogsdriften vil føre til mer omfattende og alvorlige miljøskader enn om krav hadde vært fulgt. Ulovlig hogst kan på den måten forsterke miljøskadene knyttet til skogsdriften og føre til betydelig forringelse av skogen. Ulovlig hogst vil i seg selv kunne gi grunnlag for utelukkelse under kriteriet for alvorlig miljøskade.

2.2 Kilder

WTK gir lite informasjon om sine konsesjonsområder og skogsdrift i offentlig tilgjengelige dokumenter. Rådet henvendte seg derfor til WTK i desember 2010 med forespørsel om å få tilsendt konsesjonsvilkårene, skogbruksplaner, hogstplaner og miljøkonsekvensutredninger for selskapets konsesjonsområder, samt informasjon om selskapets tiltak for å sikre et bærekraftig skogbruk.⁸ Selskapet har ikke svart.

For å kunne vurdere selskapets virksomhet har rådet innhentet dokumenter som er offentlig tilgjengelig i biblioteket til *the Natural Resources and Environment Board (NREB)* i Kuching og Sibü i Sarawak, herunder miljøkonsekvensutredningene for WTKs konsesjonsområder LPF/0022 og LPF/0032 og T/3148, samt miljøkonsekvensutredninger for enkelte hogstområder (*coupes*) i konsesjonsområdene T/3081 og T/3132. Det ble ikke funnet miljøkonsekvensutredninger for andre av WTKs konsesjonsområder.

Rådet har i tillegg innhentet Landsat-satellittbilder for alle WTKs konsesjonsområder som er listet opp i tabell 1, samt et SPOT-bilde⁹ som dekker et område langs Melatai-elven i WTKs konsesjon T/3476. Landsat-bildene er blitt analysert og sammenliknet med tidligere bilder over en periode på ti år bakover i tid. Disse bildene har en oppløsning på 15-30 m og er tilstrekkelig detaljerte til at skogsbilveier, skadet skog og flatehogster kan ses på bildene. For å synliggjøre områder hvor skogen er forringet, er slike områder blitt fargelagt med rød farge på bildene i denne tilrådingen. Bildene er brukt til å vurdere om det er gjennomført hogster i bratt terreng, innenfor buffersoner og utenfor konsesjonsgrensene. Dette er aktiviteter som er miljøskadelig og som kan være i strid med myndighetskrav.

Et kort feltbesøk ble gjennomført i Sarawak i november 2010. Hensikten var å undersøke lokaliseringen av og årsaker til et jord- og tømmerskred som førte til store miljøskader i og langs Rajang-elven i oktober i 2010. Rådet hadde da informasjon om at hogst i et av WTKs konsesjonsområder kunne ha medvirket til dette. Det ble gjennomført intervjuer lokalt med familier til tømmerhoggere, lokale politikere og journalister.

Denne tilrådingen er i hovedsak basert på rådets egne undersøkelser. Andre kilder fremgår av fotnotene.

⁸ Etikkrådet sendte brev til WTK den 9. desember 2010, og henvendte seg på nytt til selskapet per epost den 25. januar 2011.

⁹ SPOT-bildet har en oppløsning på 2,5 m og er fra 6. januar 2011.

3 Bakgrunn

3.1 Kort om selskapet

WTK er et malaysisk skogselskap som primært driver med tømmerhogst og produksjon av kryssfinér og trelast. Alle selskapets skogkonsesjoner og produksjonsanlegg ligger i Sarawak, Malaysia.¹⁰ WTK er notert på børsen i Kuala Lumpur, Malaysia. Det noterte selskapet er del av det unoterte konsernet WTK Group, som også har skogkonsesjoner i Sarawak og Papua Ny Guinea. Rådet har bare vurdert skogsdriften i konsesjonsområdene til det børsnoterte selskapet.

3.2 WTKs hogst- og plantasjekonsesjoner i Sarawak

Hogstkonsesjoner (*timber licenses*) dekker et areal der selskapet har tillatelse til å drive såkalt selektiv hogst. Selektiv hogst innebærer at bare trær av en viss art og over et angitt minstemål kan avvirkes. Rådet har identifisert seks hogstkonsesjoner på til sammen 1 940 km² som WTK eier. I tillegg har selskapet en langtidskontrakt med *Sarawak Timber Industry Development Corporation* (STDIC)¹¹ der WTK disponerer nærmere 920 km² skog i en av STDICs konsesjonsområder i Sarawak.¹² Det foreligger ikke informasjon om hvor store konsesjonsområder WTK faktisk disponerer, ettersom selskapet ikke publiserer slike tall. Det er derfor mulig at WTK har flere hogstkonsesjoner enn de rådet kjenner til.¹³

WTK har også to konsesjoner for anlegg av plantasjer (*Licenses for planted forest, LPF*) på til sammen 1310 km². I disse konsesjonsområdene har WTK tillatelse til å avvirke all skog og omdisponere arealet til plantasjer. Rådet kjenner ikke til hvorvidt selskapet har flere plantasjekonsesjoner.

I tabell 1 er det gitt en oversikt over WTKs konsesjoner som rådet har identifisert, mens Figur 1 viser beliggenheten til WTKs hogst- og plantasjekonsesjoner i Sarawak. Alle konsesjonsholdere er heleide datterselskaper av WTK.

¹⁰ WTK Group, <http://www.wtkholdings.com/index.html>

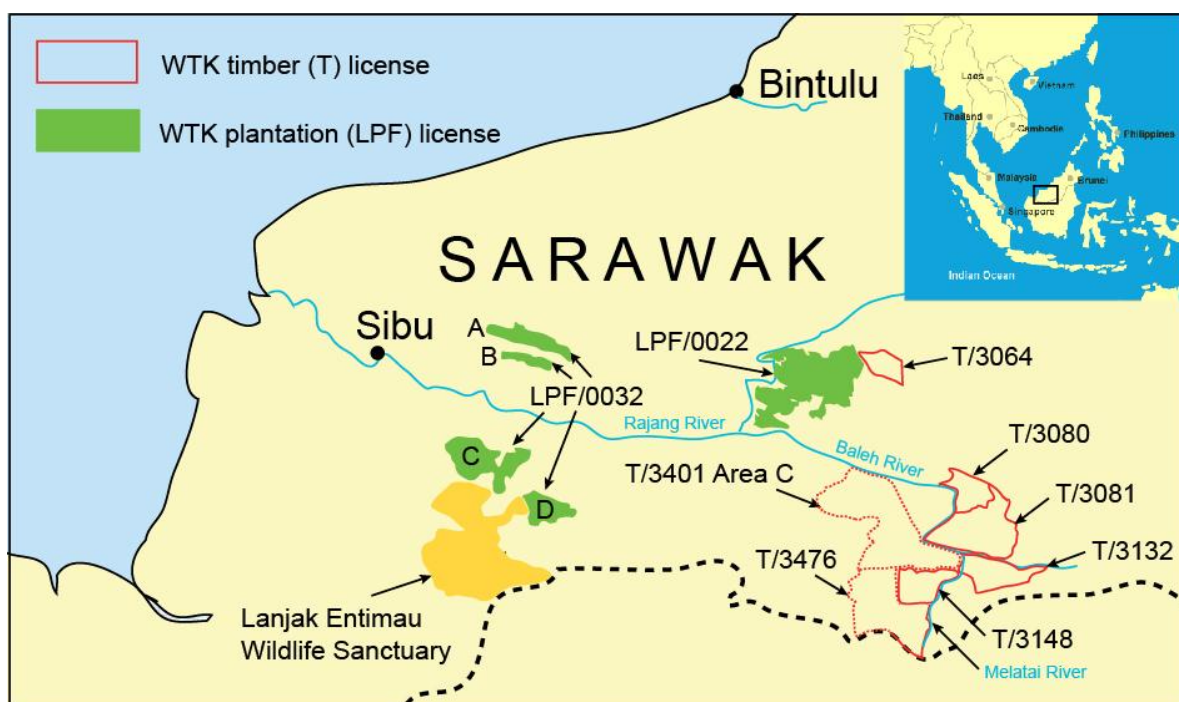
¹¹ *Sarawak Timber Industry Development Corporation* er et skogselskap som er eid av myndighetene i Sarawak, <http://www.sarawaktimber.org.my/>

¹² WTKs datterselskap Piramid Intan Sdn Bhd har kontrakt med STIDC for hogst i område A i konsesjonsområde T/3401 til STIDC. Konsesjonen dekker et areal på 91 882 hektar (ca 919 km²).

¹³ I en rapport om skogselskaper i Sarawak oppgis det at WTK hogstkonsesjoner er på til sammen 320 000 hektar (3 200 km²), se Feah, D. 2011: *Development of Global Timber Tycoons in Sarawak, East Malaysia: History and Company Profiles*. The Bruno Manser Funds, http://stop-timber-corruption.org/resources/bmf_report_sarawak_timber_tycoons.pdf

Tabell 1: Oversikt over WTKs hogstkonsesjoner (Timber licenses, T/) og konsesjoner for plantasjer (Licenses for Planted Forest, LPF/) i Sarawak som Etikkrådet har identifisert.

Konsesjon	Type	Konsesjonsholder (datterselskap)	Areal (hektar) ¹⁴	Areal som tilplantes (hektar)	Konsesjonen er gyldig til ¹⁵
T/3080	Hogst	Ninja Developments Sdn. Bhd.	19 250 ha	-	30 aug. 2020
T/3081	Hogst	Limpah Mewah Sdn. Bhd.	53 050 ha	-	31 juli 2020
T/3148	Hogst	First Count Sdn. Bhd.	18 477 ha	-	16 aug. 2020
T/3132	Hogst	Sanitama Sdn. Bhd.	26 885 ha	-	22 juni 2020
T/3064	Hogst	Sut Sawmill Sdn. Bhd.	12 425 ha	-	28 feb. 2020
T/3476	Hogst	Interglobal Empire Sdn. Bhd.	63 450 ha	-	5 des. 2022
LPF/0022	Plantasjer	Immense Fleet Sdn. Bhd.	63 875 ha	35 235 ha	21 feb. 2062
LPF/0032	Plantasjer	Immense Fleet Sdn. Bhd.	68 001 ha	36 520 ha	27 feb. 2063

Figur 1: Oversiktskart som viser WTKs hogstkonsesjoner (rød linje) og plantasjekonsesjoner (grønne områder) og områder der WTK har kontrakt med STDIC for hogst (T/3401 Area C), som Etikkrådet har identifisert.¹⁶

¹⁴ En hektar er 0,01 km².

¹⁵ Børsmeldinger fra selskapet:

<http://announcements.bursamalaysia.com/EDMS%5Cannweb.nsf/LsvAllByID/482568AD00295D07482573A70031FDE4?OpenDocument> og <http://announcements.bursamalaysia.com/EDMS/.../Notes-2Q2002.doc> og [http://announcements.bursamalaysia.com/EDMS/subweb.nsf/7f04516f8098680348256c6f0017a6bf/89521c3731a5ee6648256e8600139bbe/\\$FILE/WTK-AnnualAuditedAccounts.pdf](http://announcements.bursamalaysia.com/EDMS/subweb.nsf/7f04516f8098680348256c6f0017a6bf/89521c3731a5ee6648256e8600139bbe/$FILE/WTK-AnnualAuditedAccounts.pdf) og http://www.bursamalaysia.com/website/bm/listed_companies/company_announcements/announcements/archives.jsp

¹⁶ Informasjon om konsesjongrenser er hentet fra WTKs miljøkonsekvensutredninger og fra en presentasjon som Sarawak Forest Department holdt i oktober 2010. Eksakte grenser for T/3402 område C og T/3476 er usikre (prikkede røde linjer). STIDC eier konsesjonen T/3401, men WTKs datterselskap Piramid Intan Sdn Bhd utfører hogsten.

4 Rådets undersøkelser

Rådets undersøkelser har vært begrenset til konsesjonsområder der kart, satellittbilder og annen informasjon har vært tilgjengelig, og hvor hogster nylig har vært gjennomført. Dette har avgrenset vurderingen til WTKs to konsesjonsområder for plantasjer (LPF/0022 og LPF/0032) og et konsesjonsområde for hogst (T/3476).

4.1 Konsesjonsområdene LPF/0022 og LPF/0032

Miljøskader knyttet til konvertering av skog

I konsesjonsområder der det skal anlegges plantasjer, har selskapet tillatelse til å fjerne all skog med unntak av skog i bratt terreng, i kantsoner langs vassdrag og andre definerte områder. Myndighetene krever at selskaper skal gjennomføre en miljøkonsekvensutredning for å kartlegge natur- og miljømessige kvaliteter i konsesjonsområdet, identifisere potensielle miljørisiki knyttet til de ulike stadier i utviklingen av plantasjen samt foreskrive tiltak som kan redusere miljøskader.

Ifølge miljøkonsekvensutredningene dekker WTKs konsesjonsområdene for plantasjer et areal på 1 310 km² som hovedsakelig skal brukes til produksjon av trevirke. På grunn av topografiske forhold, veier, vassdrag, etc. vil ikke hele arealet beplantes. Det er oppgitt at ca 60 prosent av arealet skal plantes til.¹⁷ Ved utgangen av 2011 hadde selskapet omdisponert 150 km² eller vel 20 prosent,¹⁸ og ytterlige 40 km² er planlagt avvirket og beplantet i 2012.¹⁹

Miljøkonsekvensutredningen for LPF/0032 gir få opplysninger om skogtilstanden i konsesjonsområdet annet enn at det er tropisk regnskog dominert av treslag i dipterocarpfamilien (*Mixed Dipterocarp Forest*)²⁰ og at skogen er blitt forringet av tidligere hogst.

Miljøkonsekvensutredningen kartla likevel et stort antall sjeldne og fredede arter av flora og fauna i de områdene der skogen skal avvirkes.²¹ Flere av artene er klassifisert som sårbare eller truet av organisasjonen *International Union for Conservation of Nature* (IUCN).²²

Miljøkonsekvensutredningen for LPF/0032 opplyser at “the plantable area is to be cleared of the existing flora and along with them the habitats of the fauna,”²³ og konkluderer med at konverteringen av regnskogen vil ha store negative konsekvenser for plante- og dyreliv i konsesjonsområdet: “species diversity of the indigenous flora in the affected areas could never be replaced.”²⁴ Når det gjelder konsekvenser for biologisk mangfold, trekker rapporten to motstridende konklusjoner. På den ene side fastslår den at “in spite of their logged-over conditions, the forests are still rich in floral species and can play an important role in species

¹⁷ Ecosol Consultancy Sdn Bhd 2004: *Environmental Impact Assessment for Oya-Kanowit-Katibas Forest Plantation under License for Planted Forest No. LPF/0032*, and Plantacia Sdn Bhd 2003: *Environmental Impact Assessment Report for Tree Planting Project at Bukit Raya Area (LPF/0022)*. Ifølge EIAen utgjør arealet som skal plantes til (definert som “plantable”) 718 km² eller 55 prosent av konsesjonsområdet (1310 km²). Ytterligere 52,4 km² skal settes av til palmeoljeplantasjer.

¹⁸ WTK *Annual Report 2011*. Dette inkluderer 65 km² skogplantasjer og vel 85 km² palmeoljeplantasjer.

¹⁹ Se fotnote 18.

²⁰ Dipterocarpaceae er en stor familie med hovedsakelig eviggrønne løvtrær som er dominerende i regnskogen i Malaysia. Trærne kan bli svært gamle og når normalt en høyde på 40-70 m. Mange av artene har stor økonomisk verdi som tømmer, men blir også brukt til produksjon av eteriske oljer, balsam og kryssfinér.

²¹ I Sarawak definerer *the Wildlife Protection Ordinance* hvilke arter som er fredet. Miljøkonsekvensutredningen identifiserte 19 fredede faunaarter, hvor av 6 er totalfredet i henhold til denne loven. Fem av disse igjen er på IUCNs rødliste over truede arter, se nedenfor.

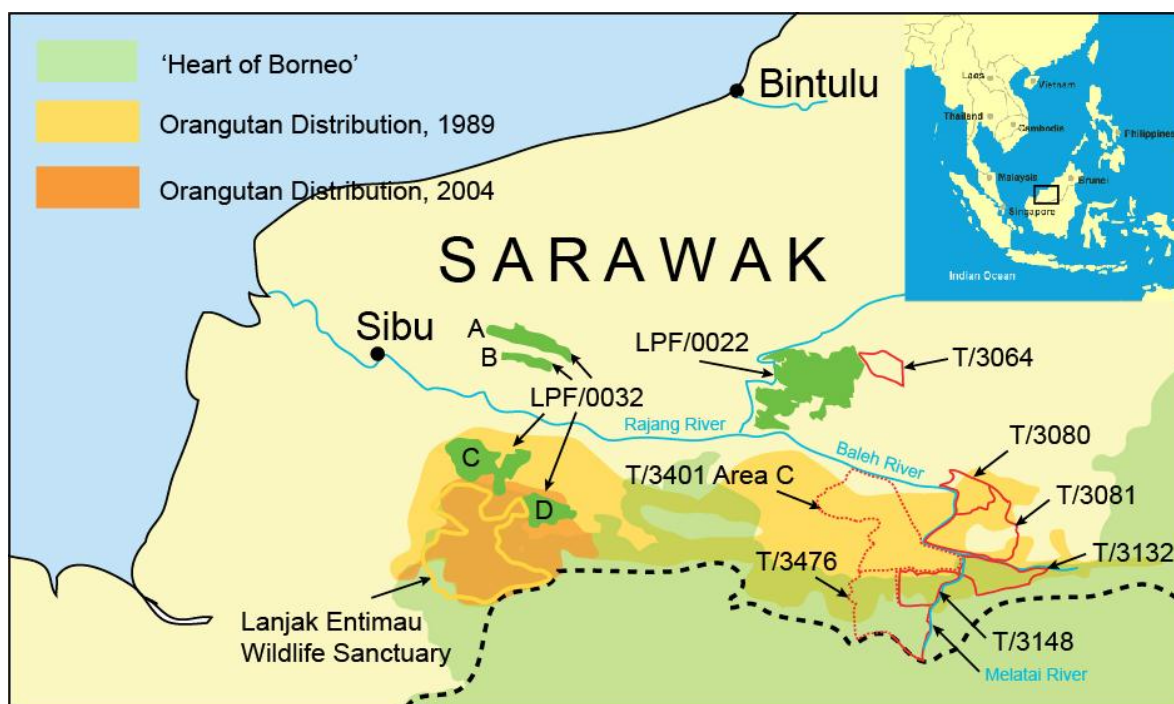
²² IUCNs rødliste over truede arter klassifiserer arter som har en høy risiko for å bli utryddet globalt. Miljøkonsekvensutredningen for LPF/0032 identifiserte blant annet følgende arter: Bornean Gibbon (*Hylobates muelleri*), Box-tortoise (*Geochelone emys*), Giant Squirrel (*Ratufa affinis*), White-fronted Langur (*Presbytis frontata*) og Sun Bear (*Helarctos malayanus*). De to førstnevnte er av IUCN klassifisert som sterkt truet, den neste som sårbare, og de to sistnevnte som nær truet. Sterkt truede arter har en svært høy utrydningsrisiko, sårbare arter har en høy risiko, og nær truede arter har en risiko for at de vil gå over i kategorien sårbare eller sterkt truet i nær framtid, se <http://www.iucnredlist.org/>

²³ Ecosol Consultancy Sdn Bhd 2004: *Environmental Impact Assessment for Oya-Kanowit-Katibas Forest Plantation under License for Planted Forest No. LPF/0032*, s. C4-5.

²⁴ Se fotnote 23, s. C4-26.

conservation and environmental protection”.²⁵ På den annen side heter det at: “as the Project sites are under forests that had been logged, and thus already greatly disturbed, the issue of biological conservation of the existing environment is not crucial.” I denne sammenheng noterer rådet at det er allment akseptert at også skog hvor det har vært hogster tidligere, kan ha et rikt biologisk mangfold og vel fungerende økosystemtjenester og dermed ha stor økologisk verdi.²⁶

Konsesjonsområdet LPF/0032 er delt inn i fire ulike områder, hvorav to grenser til *The Lanjak Entimau Wildlife Sanctuary* (C og D, se Figur 2 for beliggenhet).²⁷ Reservatet er det største verneområdet i Sarawak og er av myndighetene foreslått som et Unesco Verdensarvområde blant annet på grunn av sin betydning som habitat for orangutanger (*Pongo pygmeus*) og en rekke andre truede arter.²⁸ Miljøkonsekvensutredningen nevner nærheten til reservatet: ”It is noteworthy that the Lanjak Entimau Wildlife Sanctuary is found immediately south to the Areas A and D. This Totally Protected Area (TPA) is outside the Project Area and hence will not be affected by the Project Activities.”²⁹ En buffersone mellom konsesjonsområdet og parken skal sørge for at parken ikke vil bli påvirket. Det er ikke opplyst hvor bred buffersonen er.

Figur 2: Kartet viser grensene for WTKs hogst- og plantasjekonsesjoner overlatt med grensene for 'Heart of Borneo' og grenser for utbredelsen av orangutanger, 1989 og 2004.³⁰

Ifølge miljøkonsekvensutredningen som ble gjennomført i 2003, er det ikke orangutanger i konsesjonsområdet (den er ikke oppført på rapportens liste over fredede arter).³¹ Samtidig indikerer kart over utbredelsen av orangutanger at det så sent som i 2004 trolig fantes orangutanger i WTKs konsesjonsområde (område D i LPF/0032, se Figur 2).³² De samme kartene viser også at orangutanger har hatt sine leveområder i et stort område som overlapper

²⁵ Se fotnote 23, s. C3-17.

²⁶ Se for eksempel Berry et.al. 2010: The high value of logged tropical forests: lessons from northern Borneo in *Biodiversity Conservation* (2010) 19:985–997, DOI 10.1007/s10531-010-9779-z

²⁷ The Lanjak Entimau Wildlife Sanctuary er et IUCN kategori IV verneområde som forvaltes med sikte på å verne spesielle arter og deres habitater.

²⁸ <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/1988/>

²⁹ Se fotnote 23 s. C3-22.

³⁰ Utbredelse av Orangutanger fra WWF Germany 2005: *Borneo: Treasure Island at Risk – Maps on Status of Forests, Wildlife and related Threats on the Island of Borneo*, <http://www.worldwildlife.org/what/wherewework/borneo/WWFBinaryitem7590.pdf> ; Heart of Borneo grenser fra WWF Kalimantan Landcover map 2010 som rådet har mottatt fra WWF.

³¹ Orangutang (*Pongo pygmeus*) er en sterkt truet art på IUCNs rødliste over truede arter.

³² Se fotnote 30.

med flere av WTKs konsesjoner i perioden 1989-2004. Hogst og konvertering av skog har bidratt til å ødelegge dyrenes eksistensgrunnlag og bestanden av orangutanger i disse områdene.

Rådet er kjent med at myndighetene i Sarawak planlegger å utvide nasjonalparken nordøstover og østover, fordi det antas at orangutangene har en utbredelse på utsiden av reservatet. Utvidelsen innebærer at den sørøstre delen av område C vil få en lengre grense til nasjonalparken.³³ Rådet noterer at miljøkonsekvensutredningen for LPF/0032 ikke eksplisitt tar opp risikoen for at det finnes orangutanger i konsesjonsområdet og at selskapet heller ikke synes å ha gjennomført grundige studier som tar sikte på å undersøke deres mulige eksistens.

Heller ikke for den andre plantasjekonsesjonen, LPF/0022, finnes det mye informasjon om skogtilstanden i konsesjonsområdet, annet enn at skogen er tropisk regnskog hvor det tidligere har vært gjennomført hogster. Men også i dette konsesjonsområde er det kartlagt et betydelig antall fredede arter,³⁴ hvorav åtte er oppført på IUCNs rødliste over truede arter.³⁵ Miljøkonsekvensutredningen opplyser at *“adverse impacts on soil and water factors are expected during logging, felling, log removal, burning and roading. Since site preparation involves clearing of the land, major adverse impacts are envisaged for flora and fauna factors, since their habitat will be destroyed.”*³⁶

WTKs egne miljøkonsekvensutredninger indikerer et betydelig arts mangfold i de to konsesjonsområdene. Studiene synes likevel ikke å være basert på grundige kartlegginger av flora og fauna, og det ser ikke ut til at det har vært gjennomført spesielle studier for å verifisere nærværet av for eksempel orangutanger i den delen av konsesjonsområdet som grenser til reservatet. Miljøkonsekvensutredningene konkluderer med at konverteringen av skog til plantasjoner vil føre til at 700 km² med tropisk skog vil bli ødelagt med irreversible konsekvenser for biologisk mangfold og habitater, herunder også habitater for truede arter.³⁷ Slike inngrep vil også resultere i en større fragmentering av regnskogen som vil kunne forsterke de negative konsekvensene for arts mangfoldet i konsesjonsområdet.

Antatt ulovlig hogst i LPF/0032

På tross av de alvorlige miljøskadene som beskrives, angir miljøkonsekvensutredningen få tiltak for å beskytte arter og deres habitater. Blant de tiltakene som nevnes, er bevaring av skog i bratt terreng (helning på mer enn 35 grader, såkalt klasse IV terreng) og i kantsoner langs vassdrag. Her skal skogsdrift unngås både av hensyn til dyreliv og for å unngå erosjon og jordskred : *“the natural vegetation in the proposed conservation areas (which usually coincide with the steeper areas)... shall be preserved”*.³⁸ Og videre *“clear felling will only be practised in areas with very gentle terrain”*.³⁹

Et satellittbilde fra juli 2009 viser hvilke hogstfelt i del A i LPF/0032 som nylig er blitt avvirket. En sammenlikning med kart over konsesjonsområdet som følger med miljøkonsekvensutredningen, viser at hogster er blitt gjennomført i områder med bratt terreng og i områder utenfor konsesjonsgrensen (se Figur 3), i strid med de avbøtende tiltakene som ble beskrevet i

³³ Wildlife Conservation Society: *Orangutan Nest Count Surveys at the Proposed Extension Areas of Lanjak-Entimau Wildlife Sanctuary. Interim Report submitted by the Wildlife Conservation Society (WCS)-Malaysia Program to the US Fish and Wildlife Service (USFWS) on 15th October 2011.*

³⁴ Plantasia Sdn Bhd 2003: *Environmental Impact Assessment Report for Tree Planting Project at Bukit Raya Area (LPF/0022)*. EIA-en listet opp 12 totalfredede og 20 fredede fauna arter i henhold til the Sarawak Wildlife Protection Ordinance 1998, First Schedule, part 1. Dette inkluderer bornesisk gibbon (*Hylobates muelleri*), Pangolin (*Manis javanica*), Western Tarsier (*Tarsius bancanus*), Giant squirrel (*Ratufa affinis*) og mange arter av nesehornfugler (hornbills).

³⁵ Se fotnote 22. Bornesisk gibbon og Pangolin er klassifisert som sterkt truet, Western Tarsier og Tufted Ground Squirrel er sårbare, Giant Squirrel, Rhinoceros Hornbill, Helmeted Hornbill og Crested Fireback Pheasant er nær truede arter ifølge IUCN.

³⁶ Se fotnote 34, s. 57.

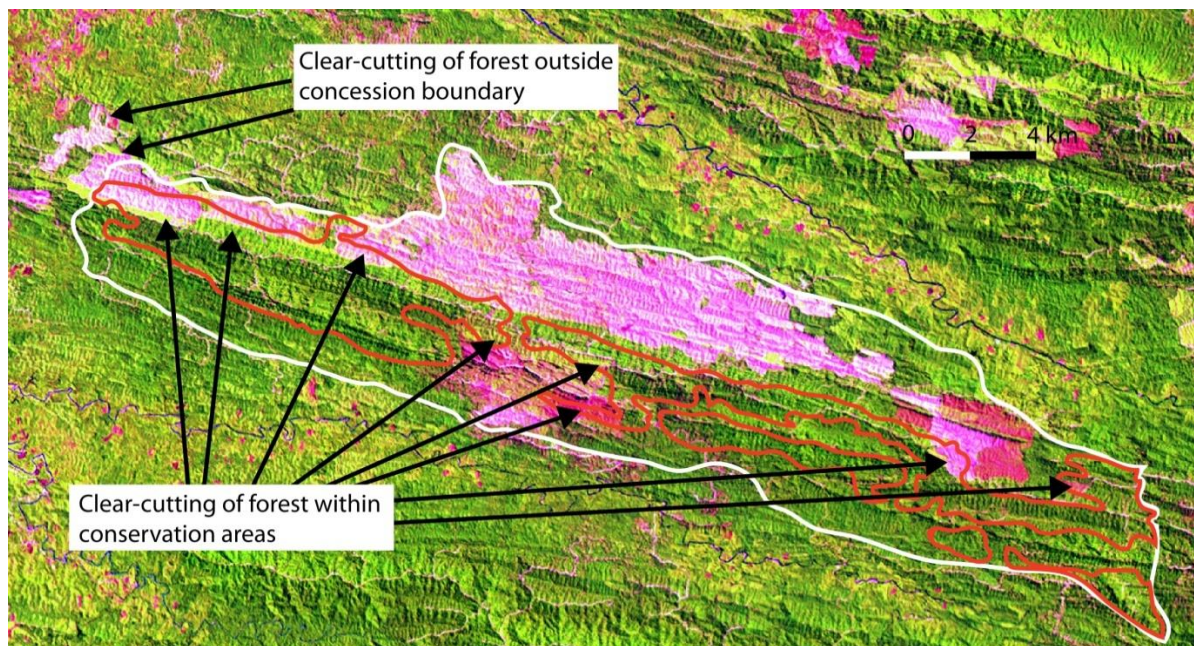
³⁷ Miljøkonsekvensutredningen anslo arealet som kunne tilplantes til 71,76 km².

³⁸ Ecosol Consultancy Sdn Bhd 2004: *Environmental Impact Assessment for Oya-Kanowit-Katibas Forest Plantation License for Planted Forest No.LPF/0032*, s. C5-9.

³⁹ Se fotnote 38, s. C2-19.

miljøkonsekvensutredningen.⁴⁰ Ettersom avbøtende tiltak i konsekvensvurderinger er bindende for selskapet, legger rådet til grunn at denne hogsten er ulovlig.⁴¹ Tiltakene er i samsvar med de krav som skogmyndighetene i Sarawak normalt fastsetter til skogsdrift.⁴²

Det totale arealet som selskapet har avvirket utenfor konsesjonsområdet nord i område A, er anslått til 2,8 km², mens avvirkningen i bratt terreng (som synes å ha foregått på 8 ulike steder) utgjør et område på rundt 7,3 km². Til sammen ser det ut til at WTK i dette konsesjonsområdet kan ha avvirket ca 10 km² ulovlig.

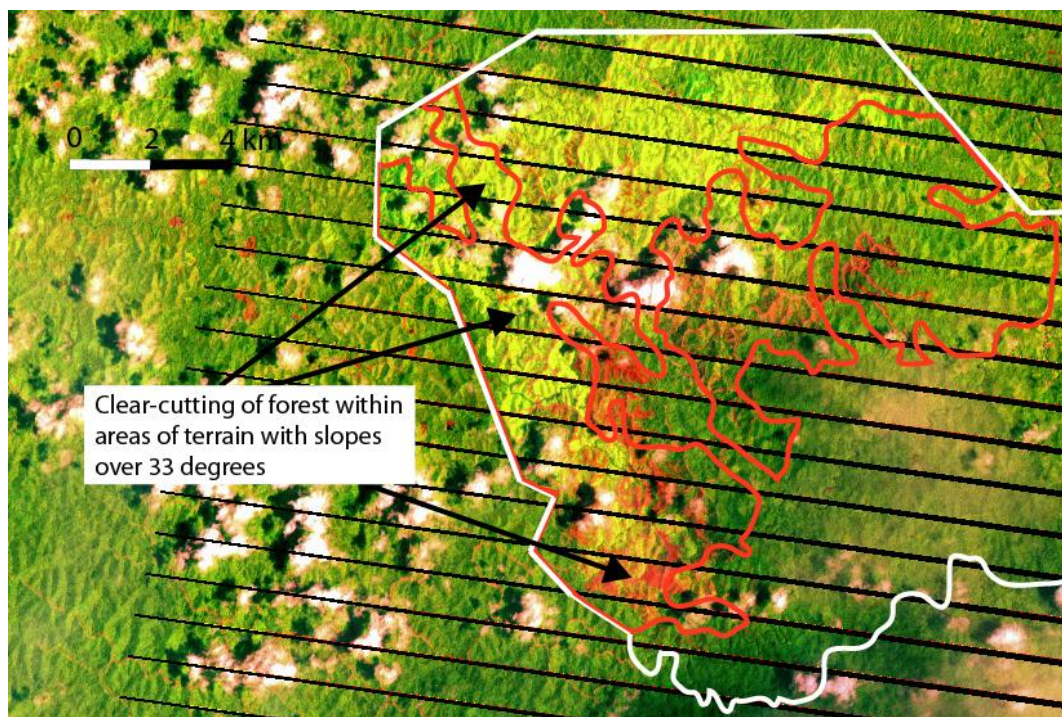

Figur 3: Landsat-satellittbilder som viser hogst utenfor konsesjonsområde og innenfor områder som ikke skal avvirkes i LPF/0032 Område A, juli 2009 (hvit linje er konsesjonsgrense og røde linjer omringer områder som ikke skal avvirkes. Rosa områder er områder hvor det nylig har vært gjennomført flatehogster).

⁴⁰ Miljøkonsekvensutredningen for LPF/0032 inneholder kart som viser grensen for de 4 separate områdene (A-D) i konsesjonen. For hvert av disse områdene viser kartene hvor hogst er tillatt og hvilke områder som skal bevares.

⁴¹ Bekreftet i møtet mellom Etikkrådets sekretariat og the Sarawak Forest Department, NREB, the Forestry Corporation og andre myndighetsorganer i Kuching, Sarawak 17. oktober 2011.

⁴² Se Etikkrådets tilrådning om utelukkelse av Samling for en oversikt over krav til skogsdrift.

Figur 4: Landsat-satellittbilde som viser flatehogst i bratt terreng på mer enn 33 grader helning i LPF/0032 Område C, mars 2011 (hvit linje er konsesjonsgrensen, røde linjer omringer områder med bratt terreng, røde felt på bildet er områder hvor det nylig har vært flatehogst, mens lysegrønne felt er områder som er blitt avvirket tidligere. Sorte linjer skyldes satellittfeil).

Det er også avvirket store områder i bratt terreng i del C av konsesjonsområdet, som trolig skulle ha vært bevart (se Figur 4).⁴³ I del C er det samlede arealet der avvirkning synes å være ulovlig, anslått til rundt 30 km². Hogster var ikke påbegynt i del B (2009) og D (2011) av konsesjonsområdet (LPF/0032).

Ettersom selskapet ikke har svart rådet, har rådet basert sin vurdering på det kartmateriale som er vedlagt miljøkonsekvensutredningen for konsesjonsområdet LPF/0032. Det kan ikke utelukkes at konsesjonsgrensene er unøyaktige eller at grensene er justert i den endelige konsesjonen som selskapet har fått fra myndighetene. Miljøkonsekvensutredningen sier også at grensene for bratt terreng og kantsoner bør klargjøres gjennom undersøkelser på bakken.⁴⁴ Basert på den tilgjengelige informasjonen, synes WTK ikke å ha gjennomført de tiltakene som er beskrevet som avbøtingstiltak i miljøkonsekvensutredningen, som å unngå hogst i bratt terreng og i kantsoner langs vassdrag. Rådet antar at dette er i strid med myndighetens krav, og at det trolig har bidratt til å forsterke miljøskadene knyttet til konvertering av skog til plantasjer i LPF/0032.

4.2 Konsesjonsområdet T/3476

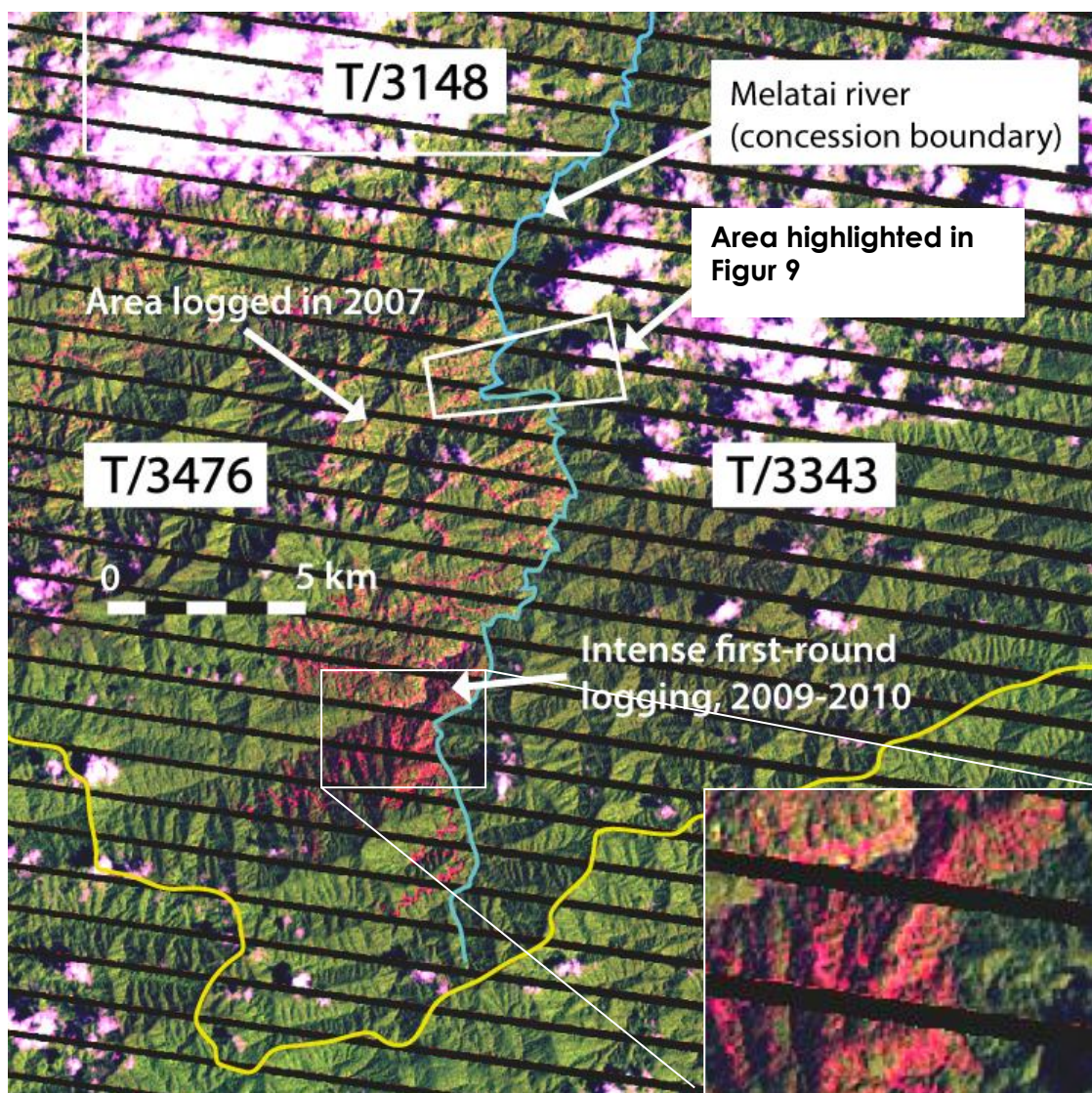
Konsesjonsområdet T/3476 ligger i nedbørfeltet til Melatai-elven og er en hogstkonsesjon der selskapet har tillatelse til å drive selektiv hogst. Melatai er en sideelv til Baleh-elven som renner ut i Rajang-elven (se Figur 2). Regnskogen i konsesjonsområdet synes ikke å ha vært avvirket tidligere, ettersom det ikke fremkommer noen skogsbilveier eller annen infrastruktur fra tidligere hogst på bildene. Selskaper i Sarawak er ikke pålagt å gjøre miljøkonsekvensutredninger av hogst i jomfruelig skog, og det finnes derfor lite informasjon om dette konsesjonsområdet.

⁴³ Miljøkonsekvensutredningen for dette konsesjonsområdet definerer bratt terreng som terreng med helning større enn 33 grader, mens myndighetene i Sarawak ser ut til å bruke 35 grader i andre konsesjonsområder.

⁴⁴ Se fotnote 38, s. C3-7.

Miljøskader knyttet til hogst

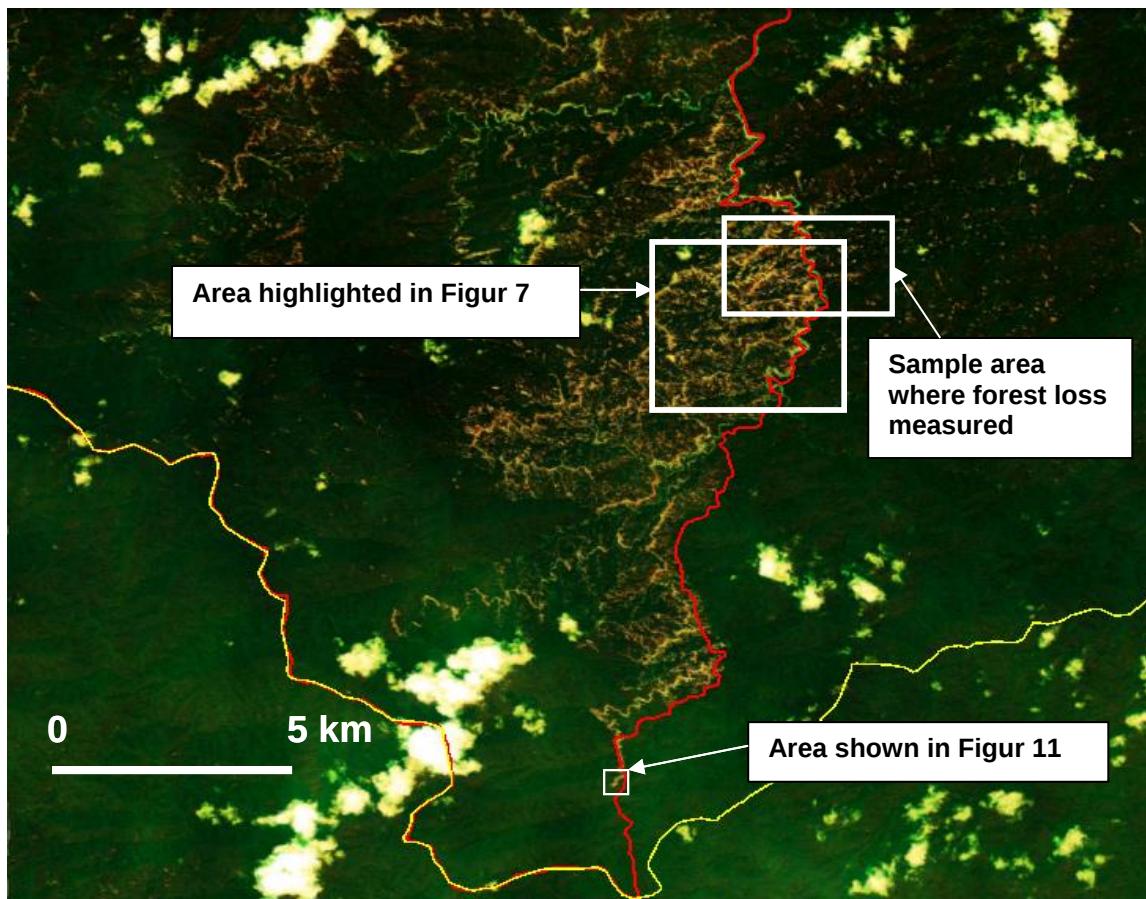
Satellittbildene viser at WTK over en periode på flere år har gjennomført omfattende og intensive hogster i dette konsesjonsområdet. I 2009 og 2010 ble det gjennomført intensive hogster og veibygging i den sørøstre delen av konsesjonsområdet, i et område med bratt terreng nær grensen til Indonesia (se Figur 5). Områdene lenger nord ble avvirket rundt 2007.

Figur 5: Landsat-satellittbilde fra februar 2010 som viser intensiv hogst langs Melatai-elven i den sørlige delen av T/3476, med et nærbilde nederst til høyre (hogstområder er røde, gul linje indikerer grensen mot Indonesia, sorte linjer er satellittfeil).

Figur 6 nedenfor viser et SPOT-satellittbilde over den sørlige delen av T/3476, mens Figur 7 er et nærbilde av et område langs Melatai-elven der WTK har gjennomført hogster.⁴⁵

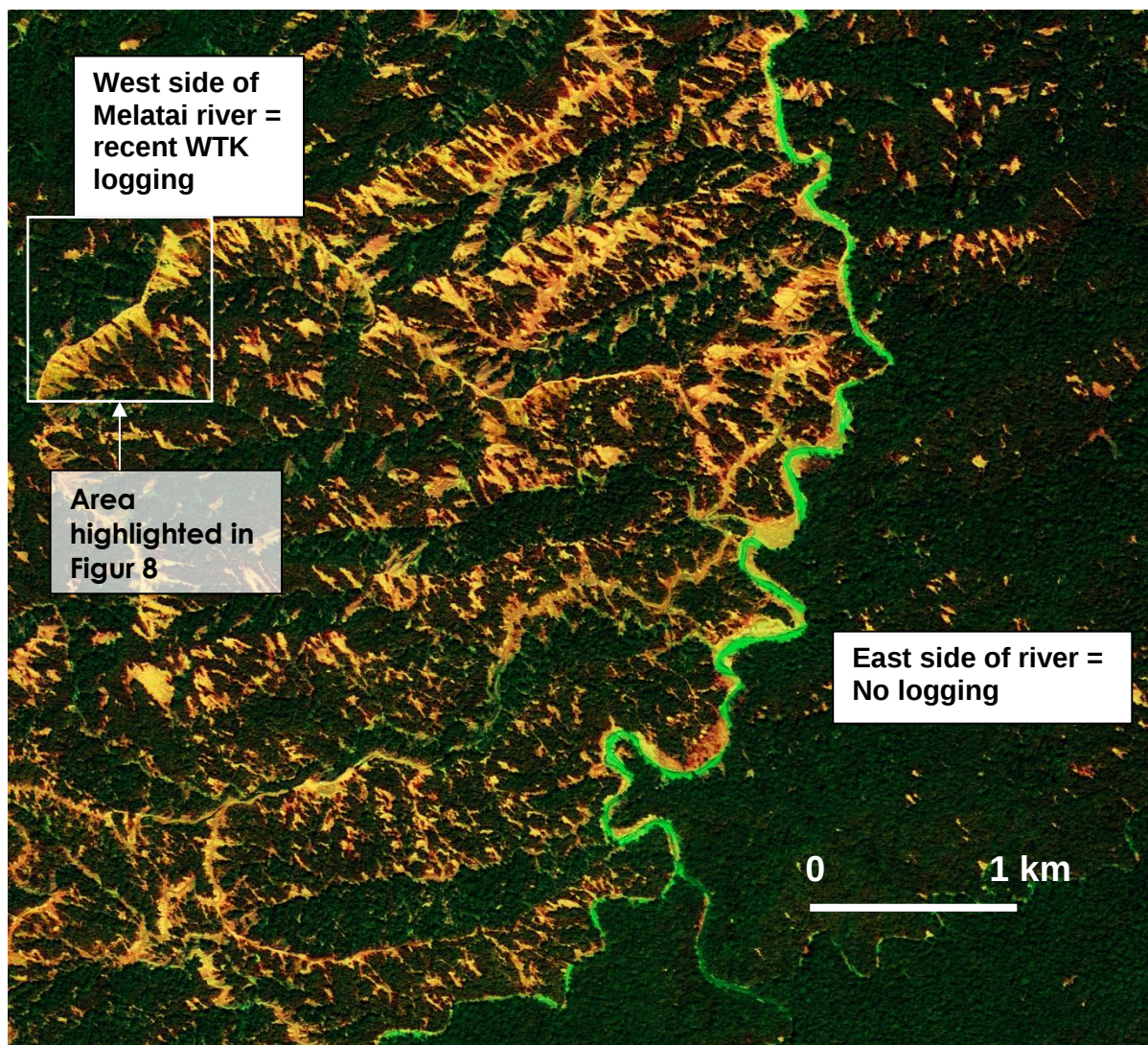
⁴⁵ SPOT-bildet har en oppløsning på 2,5 m og er fra 6. januar 2011.

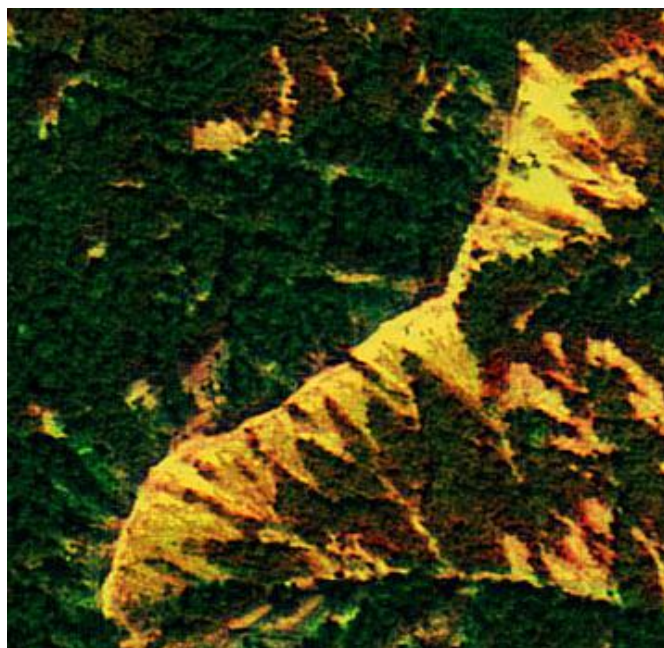
Figur 6: SPOT –satellittbilde over Øvre Melatai- nedbørfelt, 6. januar 2011. Den røde linjen indikerer den østre konsesjonsgrensen for T/3476 som følger Melatai-elven. Den gule linjen er grensen mot Indonesia.

Satellittbildene viser omfattende hogst i kantsoner langs vassdrag, i bratt terreng og langs skogsbilveier, som ser ut til å ha forårsaket eller bidratt til mange mindre og større jordskred i konsesjonsområdet, både langs elver og veier. Erosjon og ras i veiskråninger kan tydelig ses på bildene i Figur 7, Figur 8 og langs Melatai-elven i Figur 9.

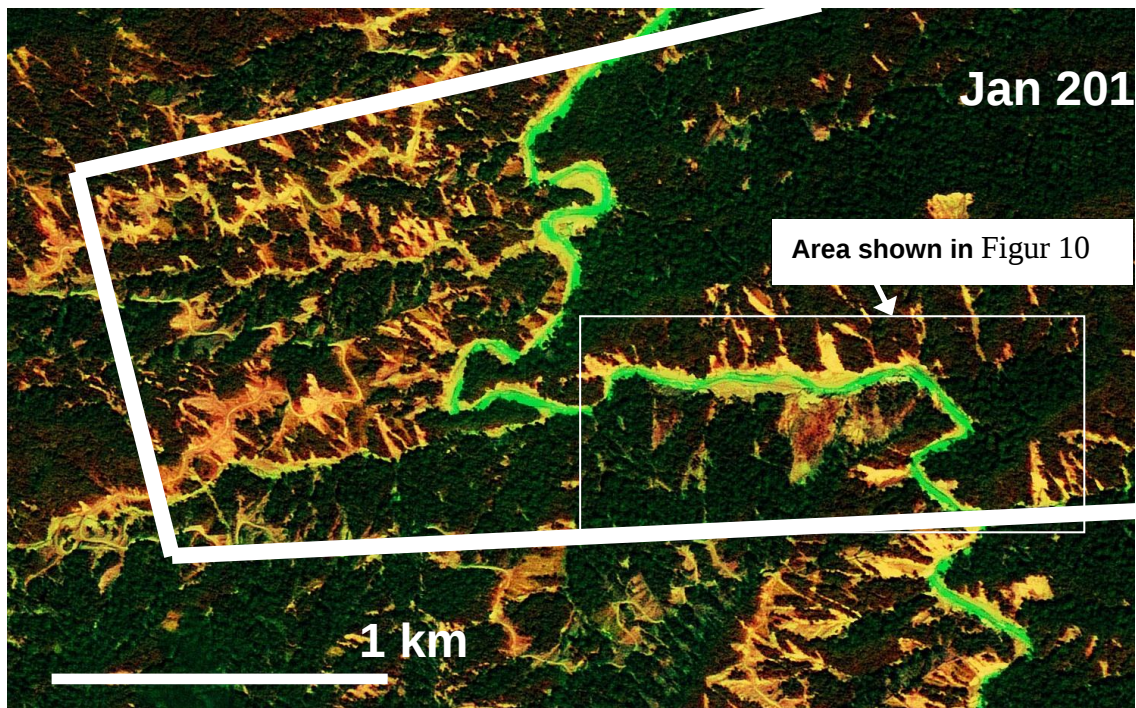
Store deler av den erosjonen som kan ses i Figur 7 og Figur 8, ser ut til å være forårsaket av jordras langs skogsbilveier. Basert på SPOT satellittbildet er det i et område på 275 hektar på hver side av Melatai-elven anslått hvor mye av skogen som er ødelagt som følge av veibygging og ras (se Figur 6 for beliggenhet). På den siden av elven der WTK har drevet skogsdrift, er mer enn en tredjedel (36 prosent) av jomfruelig tropisk regnskog blitt ødelagt, mens mindre enn 5 prosent av skogen er ødelagt av ras på den andre siden av elven hvor det ikke har vært hogster.

Figur 7: Nærbilde av et område langs Melatai-elven (SPOT satellittbilde 6. januar 2011).

Figur 8: Nærbilde av skogsbilvei i WTKs konsesjonsområde T/3476 (SPOT satellittbilde fra 6. januar 2011).

Figur 9: SPOT satellitt bilde fra 6. januar 2011 som viser jordras langs Melatai-elven i WTKs konsesjonsområde T/3476, se Figur 5 for beliggenhet. Melatai-elven er farget grønn. WTKs konsesjon ligger vest for elven.

Figur 9 viser blant annet et stort jordskred i T/3476 som dekker et 0,1 km² stort område, 500 m langs elvebredden på vestsiden av Melatai-elven (innenfor det hvite rektangelet og på nærbildet i Figur 10). Fra satellittbilder å dømme ser det ut til at hogsten i dette området ble avsluttet i 2007. Hogst vil imidlertid redusere vegetasjonens evne til å binde jordsmonnet, noe som kan redusere stabiliteten i bratte skråninger i mange år etter at avvirkning har funnet sted.⁴⁶ I det området hvor det store jordskredet er synlig, synes terrenget å ha en helning på 36 grader.⁴⁷

Figur 10: Nærbilde av et stort rasområde på sørsiden av elven

Antatt ulovlig hogst

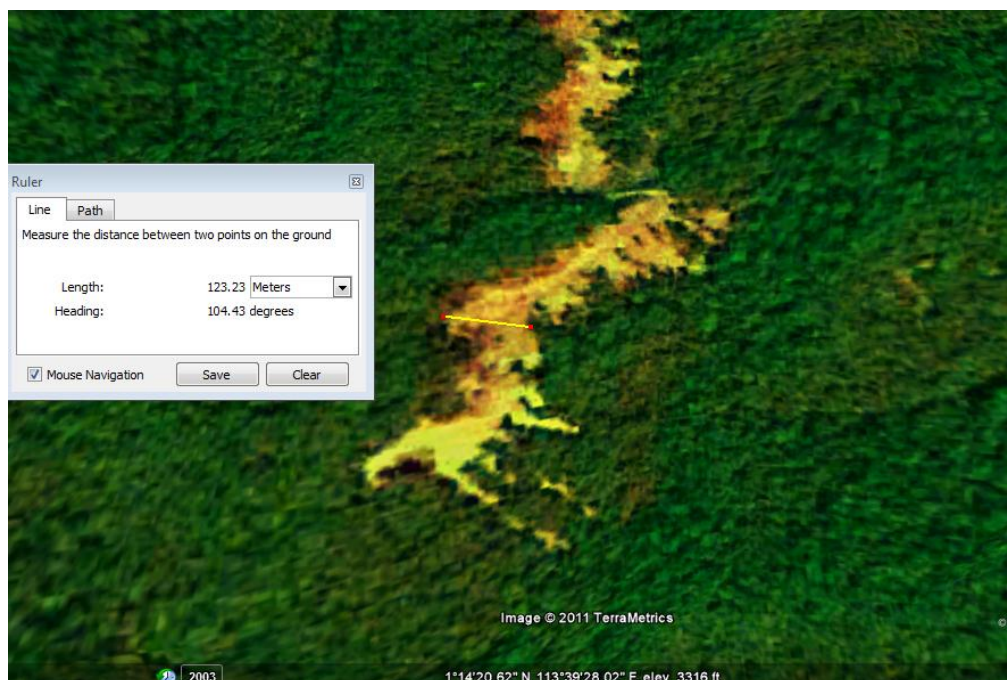
Rådet er ikke kjent med hvilke konkrete krav WTK må forholde seg til, ettersom rådet ikke har hatt tilgang til konsesjonsvilkår, skogsbruksplaner eller andre nødvendige tillatelser. Rådet er

⁴⁶ Sidle *et al.* 2006: Erosion processes in steep terrain – Truths, myths and uncertainties related to forest management in Southeast Asia; in *Forest Ecology and Management* 224 (2006) 199-225. Ifølge forfatterne kan hogst og påfølgende regenerering av sekundærskog redusere rotstyrke i opptil 20 år etter første hogst.

⁴⁷ Estimert basert på høyde over havet angitt i Google Earth Pro.

imidlertid blitt informert om at kravene stort sett følger et standardformat blant annet når det gjelder hogst i bratt terreng, i kantsoner langs vassdrag og i buffersoner langs veier.⁴⁸ Det innebærer som tidligere nevnt, at hogst og veibygging i terreng på mer enn 35 graders helning (klasse IV terreng) ikke er tillatt og at hogster i et belte på 20 m langs vassdrag skal unngås. Når det gjelder veibygging skal disse legges slik at erosjon og tilførsel av sedimenter til vassdrag minimeres. Videre er det satt grenser for buffersoner langs veier som innebærer at den totale bredden på hogstkorridoren for hovedveier ikke skal være bredere enn totalt 60 m, for sekundære veier 50 m og for samleveier 40 m. Det er derfor sannsynlig at flatehogst i en avstand på mer enn 20-30 m på hver side av skogsbilveien er ulovlig.⁴⁹

Satellittbildene fra ulike områder av WTKs konsesjonsområde T/3476 viser at selskapet har gjennomført hogster helt ned til elvebredden og det som synes å være klasse IV terreng. Når det gjelder veibygging synes hogstkorridoren langs veien systematisk å være større enn det som er tillatt. Et eksempel er vist i Figur 11, der bredden på hogstkorridoren i et punkt er målt til 123 meter, noe som ikke er uvanlig langs denne veien.

Figur 11: Google Earth Pro bilde fra januar 2011 som viser en skogsbilvei konsesjonsområdet T/3476 (se Figur 6 for beliggenhet).

Basert på den informasjonen som rådet har om krav til skogsdrift i Sarawak, synes WTKs praksis i T/3476 å være i strid med de kravene som er fastsatt for å redusere miljøskader knyttet til hogst. Rådet finner at selskapets atferd i dette konsesjonsområdet bærer preg av å være systematisk, og den ser ut til å ha forårsaket omfattende skade på skogen som vil kunne ha langvarige negative virkninger på fornyelse av skogen, arts mangfold og økosystemtjenester.

Jord- og tømmereskred i Melatai-nedbørfeltet i oktober 2010 (The logjam)

I oktober 2010 ble Rajang-elven, Malaysias lengste elv, fylt med 300 000 m³ tømmer og hogstavfall i en lengde på 50 km (se Figur 12). Hendelsen (*the logjam*) ble av Sarawak Land Development Minister James Masing betegnet som en økologisk katastrofe,⁵⁰ og to mennesker

⁴⁸ Bekreftet i møtet mellom Etikkrådets sekretariat og the Sarawak Forest Department, NREB, the Forestry Corporation og andre myndighetsorganer i Kuching, Sarawak 17. oktober 2011.

⁴⁹ Se Etikkrådets tilrådning om utelukkelse av Samling Global for nærmere redegjørelse av krav til skogsdrift i Sarawak, www.etikkradet.no

⁵⁰ The Malaysian Insider, 8 October 2010: *State minister says Rajang logjam an ecological disaster*, <http://www.themalaysianinsider.com/mobile/malaysia/article/state-minister-says-rajang-logjam-an-ecological-disaster/>

skal ha omkommet og en savnet på grunn av hendelsen.⁵¹ *Chief Minister* Abdul Taib Mahmud lovte umiddelbart å etterforske saken. Flere myndigheter deltok i undersøkelsen, blant annet *The Sarawak Forest Corporation (SFC)* og *the Natural Resources and Environment Board (NREB)*.⁵² Ifølge presseoppslag var den foreløpige konklusjonen at plutselig og unormalt mye regn hadde forårsaket flere jordskred i Melatai- nedbørfeltet slik at store jordmasser og hogstavfall ble skylt ned i Melatai elven som til slutt nådde Rajang-elven.⁵³ Hogst skal ifølge SFC ikke ha forårsaket denne hendelsen.⁵⁴ Etter det rådet kjenner til, er den endelige rapporten fra etterforskningen ikke offentliggjort.

Figur 12: "The logjam" i Rajang-elven i Sarawak i oktober 2010.⁵⁵

Mange politikere, frivillige organisasjoner og andre i Sarawak har stilt seg tvilende til SFCs konklusjon og hevdet at omfattende skogsdrift og ulovlig hogst var den viktigste årsaken til skredene. Blant annet uttalte *Sarawak Land Development Minister* James Masing⁵⁶ og en tidligere direktør i SFC⁵⁷ at skredene ble forårsaket av intensiv og ukontrollert hogst.

Myndighetene har bekreftet at skredene hadde sitt utspring i Melatai-nedbørfeltet. Det er fem hogstkonsesjoner i Melatai-nedbørfeltet, og WTK er konsesjonsinnehaver i fire og kontraktør i den femte (se Figur 13).⁵⁸ Analyser av Landsat-bilder tilbake til 2005 viser at det eneste området hvor det har vært gjennomført vesentlige hogster de siste fem årene, er i den østlige delen av WTKs konsesjon T/3476 (se Figur 5). Tilgjengelig informasjon indikerer at WTK i T/3476 har drevet hogst i kantsoner langs vassdrag, i bratt terreng og langs veier som ser ut til å ha bidratt til

⁵¹ Borneo Post, October 9, 2010: *One missing in river; two buried in mud*, <http://www.theborneopost.com/2010/10/09/one-missing-in-river-two-buried-in-mud/>

⁵² Borneo Post, October 11, 2010: *CM: We will probe cause of logjam*, <http://www.theborneopost.com/2010/10/11/cm-we-will-probe-cause-of-logjam/>

⁵³ The Borneo Post, 9 November 2010: *Logjam triggered by various factors*, <http://www.theborneopost.com/2010/11/09/%E2%80%98logjam-triggered-by-various-factors%E2%80%99/>

⁵⁴ Borneo Post, 21 Oct 2010: *Massive debris not due to logging activities – Len*, <http://www.theborneopost.com/2010/10/21/massive-debris-not-due-to-logging-activities-%E2%80%93-len/>

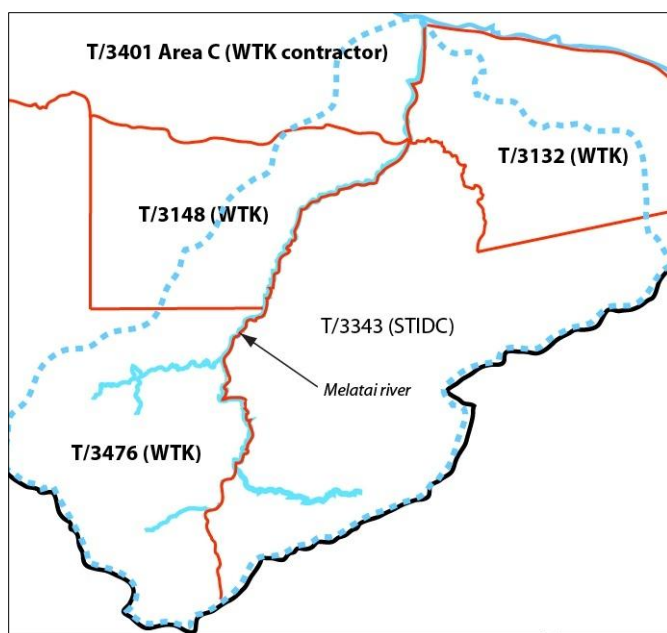
⁵⁵ Sarawak Indigenous Community News, 8 October 2010: *Rajang a river of logs!* <http://sarawaknews.wordpress.com/2010/10/08/kapit-a-river-of-logs/>; image copyright yadiputra9 photography.

⁵⁶ New Straits Times, 14 October 2010: *Sarawak area a 'war zone' owing to excessive logging*, http://www.nib.com.my/archives/text/view/54673262?pos=1&hide_header=1&resultset=nstpec%3Awww/cross-search/search.php%3A_1340086914%3Aresultset

⁵⁷ Suara Sarawak 15 March 2011: *Ex-forestry director was lying about logjam, says colleague*, <http://www.barubian.net/2011/03/ex-forestry-director-was-lying-about.html>

⁵⁸ I en presentasjon gitt av *the Sarawak Forest Corporation* om *the logjam* i oktober 2010 fremgikk numrene på konsesjonsområdene i Melatai-nedbørfeltet.

betydelig erosjon og jordras i dette konsesjonsområdet. Etter rådets oppfatning kan man derfor ikke se bort fra at WTKs skogsdrift har bidratt til *the logjam*.

Figur 13: Kart over hogstkonsesjoner i Melatai-nedbørfeltet. WTK er konsesjonsinnehaver i T/3148, T/3132, T/3476 og kontraktør i område C i T/3401. The Sarawak Timber Industry Development Corporation (STIDC) er konsesjonsinnehaver i T/3343

4.3 Andre gangs hogst uten miljøkonsekvensutredning

I henhold til *the Natural Resources and Environment (Prescribed Activities)(Amendment) Order, 1997, First Schedule, Article 2 (i)*, skal selskaper ha fått godkjent en miljøkonsekvensutredning av *the Natural Resources and Environment Board (NREB)* før andre gangs hogst startes opp. Dette gjelder områder som er større enn 5 km². Miljøkonsekvensutredninger må også gjennomføres når skog skal konverteres til plantaser. Disse kravene ble innført i 2005.

Etter det rådet kjenner til, har WTK fått godkjent miljøkonsekvensutredninger for andre gangs hogster i T/3148 og for enkelte hogstområder i T/3081 og T/3132. For T/3148 ble miljøkonsekvensutredning godkjent i 2009, mer enn åtte år etter at andre gangs hogster var påbegynt.⁵⁹ Informasjon i konsekvensvurderinger for tilgrensende konsesjoner tyder på at WTK har gjennomført andre gangs hogster i flere av sine konsesjonsområder - T/3080, T/3081, T/3064 og T/3132⁶⁰ uten at miljøkonsekvensutredninger synes å være gjennomført, ettersom de ikke er tilgjengelig hos NREB. Det kan ikke utelukkes at selskapet har fått dispensasjon fra kravet om miljøkonsekvensutredninger, selv om NREB har informert rådet om at det ikke er tillatt å gi slike unntak.⁶¹

⁵⁹ Ecosol Consultancy Sdn Bhd, *Environmental Impact Assessment for the Re-entry Timber Harvesting of Hill Forest within the Entuloh-Melatai FMU under Timber License No. T/3148*, October 2009

⁶⁰ Ecosol Consultancy Sdn Bhd, *Environmental Impact Assessment for the Re-entry Hill Logging under Timber License No. T/3433*, October 2009, s. C2-17 (kart der det fremgår at T/3080, T/3081, T/3064 er andre gangs hogst); EIA for T/3148 (se fotnote 59), s C2-17 (kart der det fremgår at T/3132 er som andre gangs hogst)

⁶¹ Bekreftet i møtet mellom Etikkrådets sekretariat og *the Sarawak Forest Department, NREB, the Forestry Corporation* og andre myndighetsorganer i Kuching, Sarawak 17. oktober 2011.

5 Informasjon fra selskapet

5.1 Rådets kontakt med selskapet

Rådet skrev til WTK den 9. desember 2010, der selskapet blant annet ble anmodet om informasjon og dokumenter knyttet til skogsdriften og selskapets tiltak for et bærekraftig skogbruk. Selskapet ble kontaktet på nytt den 25. januar 2011, men har ikke svart på henvendelsen.

WTK fikk tilsendt rådets utkast til tilrådning den 24. februar 2012. Selskapet er blitt kontaktet flere ganger etter dette både per telefon og e-post, senest den 10. april 2012. WTK har ikke svart rådet.

5.2 WTKs posisjon

WTK gir få opplysninger om sin skogsdrift. I årsrapporten for 2010 skriver selskapet: *“The WTK Group is committed to adopt and implement sound forest management practices to ensure forestry is economically, environmentally and socially sustainable. With strict adherence to the prescriptions of forest management plan in every concession area, the Group abides by the rules and regulations pertaining to cutting cycles, yield, annual allowable coupes, cutting rules, logging blocks, inoperable forest, obligatory species, merchantable tree sizes, enumeration and log measurement.”*⁶²

Selskapet opplyser videre at det følger alle spesifikasjonene for veibygging, og at det gjennomfører miljøkonsekvensutredninger for å sikre at skogsdriften medfører minimale miljøskader. WTK fremhever også sitt arbeide med å sertifisere skogsdriften i henhold til malaysiske krav for et bærekraftig skogbruk, *the Malaysian Timber Certification System (MTCS)*. Selskapet har hittil investert vel NOK 21 millioner (RM 12 millioner) i dette arbeidet. Så langt har ingen enhet blitt sertifisert.

I årsrapporten for 2009 skriver selskapet at det også arbeider for å bli sertifisert i henhold til en standard for skogplantasjer som MTCS utga i 2009.⁶³ Dette er ikke beskrevet nærmere og heller ikke omtalt i årsrapportene for 2010 eller 2011.

6 Etikkrådets vurdering

Etikkrådet har vurdert om det er en uakseptabel risiko for at WTK gjennom sin skogsdrift er ansvarlig for alvorlig miljøskade etter de etiske retningslinjenes § 2, tredje ledd. Rådet har i denne saken lagt vekt på miljøskader knyttet til konverteringen av tropisk skog til plantasjer, miljøskader knyttet til hogst, og at selskapets virksomhet ser ut til å bryte med vanlige konsesjonsbetingelser og dermed kan antas å være ulovlig. Ulovlig hogst forsterker miljøskader knyttet til skogsdrift og kan i seg selv være et grunnlag for utelukkelse under kriteriet for alvorlig miljøskade

I sin vurdering har rådet lagt vekt på omfanget av skaden og i hvilken grad den medfører langvarige eller irreversible virkninger, om miljøskadene er et brudd på nasjonale krav og internasjonale normer, og hva selskapet har gjort for å redusere skadevirkningene.

Som beskrevet i avsnitt 2.1, overlapper alle WTKs konsesjoner med unntak av en, med *The Heart of Borneo* og *the Sundaland biodiversity hotspot*. Dette er områder med særlig viktige

⁶² WTK Annual Report 2011, <http://www.wtkholdings.com/report.html>

⁶³ WTK Annual Report 2009, <http://www.wtkholdings.com/report.html>

biologiske verdier, som er truet av avskoging og skogforringelse.⁶⁴ WTK har konsesjon for å etablere plantasjer i et område på til sammen 1 300 km², hvorav vel halvparten skal beplantes. Etter rådets oppfatning kan det ikke være tvil om at fjerning av mer enn 700 km² med tropisk regnskog i et slikt område som er en av jordas mest artsrike regioner, vil føre til alvorlige og irreversible skader på biodiversitet, habitater og de økosystemtjenestene som regnskogen leverer. Det er også sannsynlig at dette vil påvirke de gjenværende 600 km² med skog som ikke skal beplantes, på grunn av økt fragmentering av skog og habitater. Rådet legger vekt på at de områdene som WTK skal konvertere til plantasjer, er leveområder for et stort antall arter som er totalfredet i Sarawak, hvorav flere også står på IUCNs rødliste over truede arter. Alle disse artene har opplevd sterk nedgang i bestanden fordi deres habitater fjernes på grunn av hogst og at skog omdisponeres til plantasjer. Når disse reduseres ytterligere i det omfanget det her er snakk om, øker risikoen for at sjeldne og stedege arter vil dø ut. De miljøskadene som konverteringen av skogen i WTKs konsesjonsområder fører til, er kjent for WTK, ettersom selskapets egne miljøkonsekvensutredninger peker på at tap av biologisk mangfold og ødeleggelse av habitater vil være uunngåelig. Rådet vil i denne sammenheng også nevne FN og Verdensbankens REDD-initiativer som uttrykker en internasjonal enighet om betydningen av å stoppe avskoging og skogforringelse av tropiske skoger, både av hensyn til klima og biologisk mangfold. WTKs konvertering av tropisk regnskog til plantasjer står i sterk motsetning til de internasjonale initiativene for å hindre avskoging.

Rådet legger også vekt på miljøskadene knyttet til hogst. Fordi det finnes lite informasjon, har rådet bare undersøkt et konsesjonsområde som ligger i Melatai-nedbørfeltet, som også er opprinnelsen til ett eller flere jord- og tømmerkred (*the logjam*) som gjorde store skader i og langs Rajang-elven. Dette området synes å være jomfruelig tropisk regnskog som ikke har vært avvirket før WTK begynte intensiv hogst i konsesjonsområdet i perioden 2006-2010. Skogsdriften ser ut til å ha ført til stor erosjon og mange ras langs skogsbilveier, vassdrag og i bratt terreng med betydelige skadevirkninger på omkringliggende skog, vassdrag og plante- og dyreliv, som vil kunne ha langvarige virkninger på økosystemet i dette konsesjonsområdet. Etter rådets oppfatning kan man ikke se bort fra at denne hogstpraksisen har bidratt til *the logjam*. Rådet konkluderer derfor med at WTKs skogsdrift synes å føre til omfattende og irreversibel miljøskade.

Basert på den informasjonen som rådet har hatt tilgang til, synes WTKs skogsdrift på flere punkter å være i strid med myndighetenes krav. Det gjelder både i plantasjekonsesjonen og i hogstkonsesjonen som rådet har undersøkt. Undersøkelsen har vært begrenset til tre områder i to av WTKs konsesjonsområder. I disse områdene ser det ut til at WTK har avvirket skog utenfor konsesjonsområdet, i buffersoner langs vassdrag og veier og i bratt terreng, noe som normalt ikke er tillatt i Sarawak. Dette er områder som myndighetene mener skal settes til side av hensyn til habitater og for å redusere forurensning av vassdrag, erosjon og jordras. I et av konsesjonsområdene har rådet anslått at arealet som omfattes av den antatt ulovlige hogsten, utgjør ca 40 km². WTK synes også å ha satt i gang andre gangs hogster uten godkjente miljøkonsekvensutredninger slik loven krever. Rådets kunnskap er i noen grad begrenset fordi informasjonen om krav og kartmateriale i liten grad har vært tilgjengelig. Det er mulig at selskapet er blitt unntatt fra regler og at konsesjongrenser er blitt endret. Rådet har anmodet WTK om informasjon, men selskapet har ikke svart på rådets henvendelser. Rådet legger derfor til grunn at den tilgjengelige informasjonen og finner det sannsynlig at WTKs hogstpraksis bryter med myndighetenes krav. Rådet legger vekt på at den samme praksisen går igjen i alle de undersøkte områdene, og at den antatt ulovlige hogsten ser ut til å ha ført til betydelige

⁶⁴ *The World's 10 Most Threatened Forest Hotspots*, <http://www.conservation.org/newsroom/pressreleases/Pages/The-Worlds-10-Most-Threatened-Forest-Hotspots.aspx>

miljøskader, spesielt i hogstkonsesjonen som rådet har undersøkt. I tillegg mener rådet at ulovlig hogst i seg selv er uakseptabelt og et brudd på internasjonale normer.⁶⁵

Rådet har vurdert hva WTK har gjort for å hindre eller redusere miljøskaden. Selskapet hevder at det er opptatt av å drive et bærekraftig skogbruk i samsvar med lover og regler, men opplyser ikke hva dette konkret innebærer. En stor del av WTKs skogsdrift er rettet mot å konvertere skog til plantasjer. I forbindelse med slik virksomhet er det nå blitt mer vanlig at selskaper kartlegger, bevarer og forvalter områder innenfor konsesjonsområdet som har spesielt store økologiske verdier, såkalt *High Conservation Value Forest*. Rådet legger vekt på at WTK verken synes å praktisere dette eller gjennomfører andre tiltak for å avbøte miljøskader knyttet til konvertering av skog. Det samme gjelder for selskapets hogstpraksis, hvor selskapet i liten grad synes å ha innført tiltak som kan redusere skadevirkninger knyttet til blant annet hogst eller veibygging, noe som etter rådets syn forsterker miljøskadene. Rådets vurdering er at WTK gjør lite for å redusere miljøskader knyttet til sin skogsdrift.

Til slutt har rådet vurdert den framtidige risikoen for miljøskade. WTKs konsesjoner er alle aktive. Hogstkonsesjonene utløper i 2020, men kan bli forlenget. Plantasjekonsesjonen gjelder frem til 2060. Dette betyr at WTK trolig vil fortsett å avvirke tømmer og konvertere skog til plantasjer i mange år fremover. Ingenting tilsier at selskapet vil slutte med skogsdrift eller endre skogsdriften vesentlig i den nærmeste framtid. Tilbakeholdelsen av informasjon fra selskapet styrker vurderingen av at praksisen vil fortsette.

7 Tilrådning

Etikkrådet tilrår å utelukke det malaysiske selskapet WTK Holdings Berhad fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet er ansvarlig for alvorlig miljøskade.

Ola Mestad
Leder

(sign.)

Dag Olav Hessen

(sign.)

Ylva Lindberg

(sign.)

Gro Nystuen

(sign.)

Bente Rathe

(sign.)

⁶⁵ En rekke internasjonale initiativer er tatt for å bekjempe ulovlig hogst i Asia og andre steder, med støtte av EU, Verdensbanken og nasjonalstater. Dette inkluderer blant annet *the EU Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)* og regionale FLEG prosesser som støttes av Verdensbanken og *the Asia Forests Partnership (AFP)*, samt en rekke nasjonale initiativer rettet mot å stanse handelen med ulovlig tømmer og treprodukter. Malaysia er partner både til EU FLEGT og AFP. Se for eksempel <http://www.euflegt.efi.int/portal/> and <http://www.asiaforests.org/>